

Liisa Tagel

Euroopat ei saa üles ehitada ainult isikuvabadustele rõhudes, vaja on leida ühised väärtused ja neile tuginedes parandada praegust demokraatiat, kinnitas Poola endine president Lech Wałęsa eile Tallinnas.

Inimõiguste eest võitleja, Poola ametiühingute liikumise Solidaarsus üks asutaja ning Nobeli rahupreemia laureaat Wałęsa osales kahekõnel president Toomas Hendrik Ilvesega. Tegemist oli seitsmendate presidendi käreajatega, kus vesteldi teemal «Enam või vähem Euroopat».

Euroopa ühtsemaks ja euroopalikumaks saamise teel meenutas Wałęsa olulise sammuna Solidaarsuse võitu Poolas ning rõhutas, et solidaarsus väärtusena on see, mis peaks liitma ka nüüdset Euroopat.

«Me teame, et kommunism on juba kaotanud, aga kindlasti pole ka kapitalismil tulevikku,» sõnas Wałęsa ja nentis, et demokraatiat ei hinnata praegu eriti kõrgelt ning rahvas ei usalda enam oma poliitikuid.

Ilves täiendas seda mõttega demokraatia aeglusest kapitalistlikus maailmas tegutsedes, võrreldes seda totalitaarsemate süsteemidega. Samas meenutas Ilves, et debativõimalus on demokraatiale olemuslikult omane ja vajalik ning seda ei tohiks kaotada konkurentsipüsivuse huvides.

Demokraatia koosneb Wałęsa jaoks kolmest komponendist, milleks on võrdselt esiteks konstitutsioon ja õigussüsteem, mis võimaldavad vaba tegutsemist, teiseks see, kas inimesed kasutavad oma õigusi, valivad ja elavad ise demokraatlikult, ning kolmandaks, kas inimestel on materiaalselt võimalik endale demokraatiat lubada ja demokraatlikult elada.

Ta nentis, et kahjuks on esimene neist küll olemas, ent teist kodanikud täiel määral ei kasuta.

Ka leidis Wałęsa, et demokraatlikus elus osalemiseks pole kodanikel sageli raha ning ettevõtjatel on seda ülemäära. Kandidateerimiseks on vaja raha, erakondi toetavatel ettevõtjatel on aga sageli võimalik osta ka ideid. Selline olukord tähendab Wałęsa hinnangul natuke moonutatud demokraatiat.

Demokraatia parandamise peab Wałęsa sõnul ette võtma veel tema põlvkond, kes asub eelnenud revolutsioonide ja riigipiiride ajastul tegutsenud põlvkonna ning uue intellektuaalse globaliseerumise maailmas elava põlvkonna vahel. Eesmärgi täitmiseks tuleb aga sõnastada, millistel alustel tahaksime Euroopa arengus edasi liikuda.

Ta tunnistas, et paljud rõhutavad Euroopa senise arengu peamise kandva jõuna vabadust nii üksikisiku tegutsemise kui vaba turu mõttes.

«Vabadusel põhinemine ei lahenda samas midagi, see on väga egoistlik,» tõdes ta, «aluseks peaksid saama väärtused, mitte totaalne vabadus.» Küsimusele, millised need väärtused olema peaksid, Wałęsa kindlat vastust ei teadnud, ent ta oli kindel ühes: see peab tähendama Euroopa riikide omavahelist solidaarsust.

Samuti tuleb endise riigipea sõnul tegeleda usaldamatuse küsimusega – Euroopast räägitakse kui bürookraatlikust süsteemist, mis on kaugel ja mida saadetakse kogu aeg kontrollima delegatsioone, sest seda ei usaldata. Ta avaldas lootust, et noorem põlvkond on ja saab olema sõbralikum ja usaldavam ning loob uued süsteemid ja programmid.

Kas tema kommunismi alistanud põlvkonna jaoks jätkub aega, et uuendamises osaleda, ta ei teadnud.

«Meil on tarkus, aga pole usaldust, seega ei suuda me tegutseda väga kiiresti, aga peaksime,» sõnas Wałęsa, kes leidis, et just praegu on aeg üleeuroopalisteks diskussioonideks ning Euroopa peaks hülgama klubideks koondumise, mis põhjustab sedasama usaldamatust, ja tegutsema ühiste eesmärkide nimel.

«Oluline on, et meie tahaksime ja Euroopa tahaks, siis saame ühtse Euroopa,» märkis ta.

Wałęsa meenutas, kuidas inimesed uskusid, et Nõukogude sõdurite masside vastu pole võimalik saada, ent lõpuks kujunes palju olulisemaks see, milliseid väärtusi rahvas kandis ning kuidas seda toetas Vatikanis poolakast paavsti valimine.

«Kui määrame kindlaks oma väärtused ja elame nende järgi, siis on kõik võimalik,» uskus Wałęsa ning kinnitas, et loomulikult peab arvestama nii sise- kui välisjulgeoleku küsimustega, kus on olulisel kohal NATOsse kuulumine, seda enam, et riigid, nagu Eesti ja Poola, ei saa sugugi kergekäeliselt vähendada kaitsekulutusi.